

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

DOBROVOLNICTVÍ
U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Maliňáková

Autor práce: Dana Cejpková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

5. března 2010

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Maliňákové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	7
1 DOBROVOLNICTVÍ U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	9
1.1 Definice a vymezení pojmu dobrovolnictví.....	9
1.2 Kdo je to dobrovolník a jaké jsou jeho motivace	11
1.2.1 Definice dobrovolníka.....	11
1.2.2 Motivace dobrovolníků	11
1.3 Typy dobrovolné činnosti	13
1.3.1 Dobrovolnictví podle důležitosti pro organizaci.....	13
1.3.2 Dobrovolnictví z hlediska časového	14
1.4 Dobrovolnictví a osoby s mentálním postižením	15
1.4.1 Dobrovolnictví v oblasti sociální	15
1.4.2 Osoby s mentálním postižením	16
1.4.2.1 Vymezení pojmu mentální postižení (retardace)	17
1.4.2.2 Příčiny mentálního postižení.....	18
1.4.2.3 Psychologická charakteristika lidí s mentálním postižením – klasifikace mentální retardace.....	19
1.4.2.4 Osoby s mentálním postižením a pobytové služby	21
1.4.2.5 Dobrovolnictví jako sblížení dvou světů – světa „zdravých“ a světa lidí s mentálním postižením	22

2 VÝZNAM DOBROVOLNICTVÍ PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	24
2.1 Cíl práce a výzkumné otázky	24
2.1.1 Cíl práce	24
2.1.2 Výzkumné otázky.....	24
2.2 Metodika práce.....	26
2.2.1 Popis metody a popis souboru.....	26
2.2.2 Sběr dat.....	27
2.3 Vyhodnocení	28
2.3.1 Výsledky dle hlediska setkávání se dobrovolníka a klienta.....	28
2.3.2 Výsledky dle hlediska vykonávaných společných činností klienta a dobrovolníka.....	30
2.3.3 Výsledky dle hlediska přínosu pro osobu klienta	33
2.3.4 Výsledky dle hlediska zaznamenaných „ohlasů“ od okolí klienta ...	34
2.3.5 Výsledky dle hlediska změny osoby klienta díky dobrovolnictví	35
2.3.6 Výsledky dle hlediska podnětů pro změnu dobrovolnické činnosti ve prospěch klienta.....	36
2.3.7 Výsledky dle hlediska zlepšení dobrovolnictví ze strany organizace a jejího personálu ku prospěchu klientů.....	37
2.3.8 Celkové výsledky	38

DISKUSE	42
ZÁVĚR.....	45
Seznam použitých zdrojů	47
Seznam příloh	50
Přílohy	
Abstrakt	
Abstract	

ÚVOD

Ke zvolení tématu mé bakalářské práce „Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením“ mě vedlo především mé dobrovolnictví v Bobelovce - centru pobytových a ambulantních sociálních služeb, kde poskytují služby osobám s mentálním postižením. Také jsem se ale chtěla věnovat tématu, u kterého si myslím, že mu alespoň částečně rozumím a v jehož oblasti se prakticky pohybuji. Myslím, že i vlastní praktické zkušenosti mohou zvýšit kvalitu práce a zároveň dostanu příležitost si vědomosti v této oblasti rozšířit.

Při výběru jsem zohlednila i již napsané bakalářské práce, které se věnují dobrovolnictví. Velké množství prací právě jemu věnovaných se zaměřuje na samotné dobrovolníky, ať je například jejich tématem motivace či typologie dobrovolníků a podobně. Osobně jsem se chtěla držet své vize a dobrovolnictví se v mé práci věnovat, ale ze strany těch, kterým je směřováno, tedy klientům. Jelikož jsem si vybrala oblast osob s mentálním postižením, stanovila jsem si za cíl práce zjistit význam a přínos dobrovolnictví právě pro tyto osoby, které využívají pobytové služby zařízení pro ně určené.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. Část první nese název „Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením“ a je koncipována jako část teoretická. Tato jedna velká kapitola, je rozdělena na pět menších podkapitol, které byly sestaveny na základě prostudované dostupné odborné literatury a také internetových zdrojů. Hlavními zdroji se staly knihy „Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích“ od Jiřího Tošnera a Olgy Sozanské a kniha „Mentální retardace“ od Ivy Švarcové.

V prvních čtyřech podkapitolách se věnuji vymezení a definování dobrovolnictví, vymezení kdo je to dobrovolník, motivaci dobrovolníků a typům dobrovolné činnosti. Poslední podkapitola nese své specifikum v tom, že je věnována dobrovolnictví u osob s mentálním postižením a charakterizování osob s mentálním postižením.

Část druhá je pojmenována „Význam dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením“ a věnuje se výzkumné části této bakalářské práce, která má za úkol naplnit již uvedený stanovený cíl. Samotnému výzkumu předcházeli předvýzkum ve formě kasuistik. Pro zjištění stanoveného cíle byla práce zaměřena na dvě cílové skupiny, a to na dobrovolníky spolupracující s klienty, kteří mají diagnostikovanou mentální retardaci a na samotné klienty právě s mentální retardací, kteří využívají pobytové služby zařízení pro ně určené. Tato kapitola obsahuje také vyhodnocené výsledky, které jsou nadále diskutovány v další kapitole nesoucí název „Diskuse“.

1 DOBROVOLNICTVÍ U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

1.1 Definice a vymezení pojmu dobrovolnictví

Při uvedení a definování pojmu dobrovolnictví je v první řadě důležité zmínit, že tomuto pojmu je rovno spojení dobrovolná služba či dobrovolná činnost. Jelikož se jedná o nějaký výkon, bylo by možné používat i spojení dobrovolná práce. Ale i z literatury je známo, že toto sousloví není jedním z nejužších. I naši významní autoři věnující se dobrovolnictví, Jiří Tošner a Olga Sozanská, uvádějí, že spojení „dobrovolná práce“ je lepší nepoužívat a to z toho důvodu, že pojem práce je spojen s činnostmi, které jsou prováděny za účelem dosažení finanční odměny, tedy výdělku.¹ Z tohoto důvodu je lepší používání již zmíněných pojmů dobrovolná činnost či služba, jelikož se obecně vychází z faktu, že dobrovolnictví si lidé volí svobodně s vědomím, že je nečeká nárok na finanční odměnu.²

Pro dobrovolnictví existuje i definice, která vychází přímo ze zákona. Jedná se o Zákon č. 198/2001 Sb. o dobrovolnické službě a změně některých zákonů, podle kterého „dobrovolnická služba je činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí,

¹ Srov. TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8. s. 37.

² Srov. *O dobrovolnictví, Druhy dobrovolnictví, Historie dobrovolnictví*. Dostupné z WWW: http://www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml [online]. [Citováno 2010-03-13].

c) *pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.*³

Pro dobrovolnictví je také charakteristické, že nebývá vykonáváno profesionály, avšak je často profesionálně organizováno a přesto neztrácí svou spontánnost, jak uvádí ve své knize *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice* Pavol Frič. Zároveň se také podle Friče dobrovolnictví stává pravidelným a důležitým prvkem například pomoci pro organizaci, která využívá činnosti dobrovolníků.⁴ I v praxi pracovníci v sociální oblasti, například přímo v oblasti poskytující služby osobám s mentálním postižením, dokládají, že pro jejich zařízení dobrovolníci znamenají důležitou složku v poskytování jejich služeb. Jak také uvedla při rozhovoru, magistra Ivana Pilná⁵, vedoucí chráněného bydlení Empatie, dobrovolníci v určitých případech nahrazují personál. Individuálně se věnují jednotlivým klientům a plní jejich konkrétní přání a tím ulehčují pracovníkům jejich práci, kteří se mohou intenzivněji věnovat ostatním klientům.

³ *Zákon č. 198/2001 Sb., o dobrovolnické službě a změně některých zákonů.* Praha: Portál veřejné správy České republiky, 2010. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd>. [online]. [Citováno 2010-02-22].

⁴ Srov. FRIČ, P. (ed). *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice.* Praha: NROS a AGNES, 2001. ISBN 80-902633-7-2. s. 16.

⁵ Srov. PILNÁ, I. Vedoucí chráněného bydlení, Domov Libnič a centrum sociálních služeb Empatie, rozhovor z února 2010.

1.2 Kdo je to dobrovolník a jaké jsou jeho motivace

1.2.1 Definice dobrovolníka

„Dobrovolník je každý, kdo ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu vykonává činnost ve prospěch jiných lidí.“⁶ Člověk, který se stane dobrovolníkem, může svou pomoc směřovat konkrétnímu člověku nebo i organizaci, která poskytuje pomoc lidem, kteří ji potřebují. Dobrovolníkem se může stát prakticky každý z nás, protože každý umí něco, co může nabídnout ostatním.⁷

Dle zákona o dobrovolnické službě se dobrovolníkem může stát každá fyzická osoba, která dosáhla věku 15 let, avšak svou dobrovolnickou službu musí vykonávat na území České republiky. Dobrovolníkem, který vykonává svou službu v zahraničí, se podle tohoto zákona může stát osoba, která dosáhla již věku 18 let.⁸

1.2.2 Motivace dobrovolníků

Důvody, nebo motivace, které vedou k dobrovolnictví, mohou být rozličné.⁹ „Pomoci někomu, kdo to potřebuje, podílet se na realizaci něčeho, co považují za důležité, získat zkušenosti, poznat nové lidi, realizovat se, uplatnit své schopnosti, znalosti a dovednosti.“¹⁰ Rozdíly se mohou odvíjet podle oblasti, kde dobrovolník svou činnost vykonává, a také v jaké své životní fázi se rozhodne pro dobrovolnictví. „Někdo potřebuje smysluplně vyplnit čas po odchodu do důchodu; někdo zaplňuje vztahové prázdno; někdo pokračuje v práci, kterou dělal profesionálně, a nyní ji z nějakého důvodu profesionálně dělat nemůže, někdo si řeší osobní trauma; někdo dělá dobrovolníka pár hodin v týdnu, aby vyvážil

⁶ STARÁ, I. NOVOTNÝ, M. *Pár slov o dobrovolnictví*. In: Využití dobrovolníků v nemocnicích. Praha: Hestia, 2001. Bez ISBN. s. 4.

⁷ Srov. STARÁ, I. NOVOTNÝ, M. *Pár slov o dobrovolnictví*. s. 4-5.

⁸ Srov. Zákon č. 198/2001 o dobrovolnické službě a změně některých zákonů. § 3.

⁹ Srov. PRŮDKOVÁ, T. *Studentům dobrovolnická praxe v oboru nepomůže*. In: Psychologie dnes. 3. číslo 2009. Praha: Portál, 2009. ISSN 1212-9607. s. 41.

¹⁰ Tamtéž s. 41.

stereotypní práci s čísly či ležstvy; někdo tímto způsobem usiluje o „věcné bližectví“, které slibuje náboženství; někdo odčínuje křivdu, kterou způsobil; někdo získává zkušenost, kterou chce využít v budoucí profesionální práci nebo jako důkaz zájmu o obor při přijímání ke studiu na vysoké škole.“¹¹

Velkou skupinu dobrovolníků tvoří studenti vysokých a středních škol, kteří studují takzvané pomáhající profese. Motivací této skupiny dobrovolníků může být i získávání zkušeností do budoucího zaměstnání a lepší uplatnění v budoucí praxi.¹²

Podle Tošnera je možné rozlišit dvě motivace dobrovolníků. A to motivaci **reciproční** a **altruistickou**. Motivace **reciproční**, jinými slovy řečeno vzájemně prospěšné dobrovolnictví, můžeme charakterizovat větou: „Dnes pomůžu já tobě, zítra ty mně. Oproti tomu stojí motivace **altruistická**, u které se předpokládá, že dobrovolník vykonává svou činnost a na oplátku nic nečeká. Díky dobrovolnictví pociťuje kladné pocity, že je prospěšný a nápomocen.“¹³

¹¹ MATOUŠEK, O. *Motivace dobrovolníků a profesionálů*. In: Dobrovolníci versus profesionálové, Psychologie dnes. 2. Číslo 2007. Praha: Portál, 2009. ISSN 1212-9607. s. 35.

¹² Srov. PRŮDKOVÁ, T. *Studentům dobrovolnická praxe v oboru nepomůže*. (c.d.). s. 41.

¹³ Srov. TOŠNER, O. *Motivace dobrovolníků a profesionálů*. In: Dobrovolníci versus profesionálové, Psychologie dnes. 2. Číslo 2007. Praha: Portál, 2009. ISSN 1212-9607. s. 35.

1.3 Typy dobrovolné činnosti

Dobrovolnou činnost nelze rozdělit pouze z jednoho pohledu, vždy záleží na vnášeném hledisku. Hlediskem pro rozlišení dobrovolnictví se může stát historický vývoj; cesta, kterou se dobrovolnictví ubírá a především **role, kterou dobrovolnictví v organizaci hraje a časové vymezení**.¹⁴

1.3.1 Dobrovolnictví podle důležitosti pro organizaci

Hlediskem se zde tedy stává důležitost, kterou dobrovolník pro organizaci přináší.

S tímto dělením je možné setkat se v různých interpretacích, které mají stejné východisko. Vždy záleží na pohledu autora. Například Tošner a Sozanská v tomto případě mluví o **dělení podle rolí, které dobrovolnictví hraje v organizaci** a zároveň ve svém, již zmíněném díle uvádí, že stejný typ dobrovolnictví nazývá například Pavol Frič **míra využití pomoci dobrovolníků**. Tento typ dobrovolné činnosti je typický třemi způsoby důležitosti:

- a) **Na dobrovolnících je přímo závislý chod organizace.** - Zde dobrovolníci stojí vedle profesionálů, kteří tvoří malou skupinu. Společně pracují na naplňování cílů, které má organizace stanoveny. Jedná se o typ, který je typický pro humanitární akce, ekologické iniciativy a kampaně. V tomto případě by organizace bez dobrovolníků nemohla své cíle plnit. Právě zde dobrovolníci fungují jako hybná síla.
- b) **Dobrovolníci vykovávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci.** Základní provoz organizace, který tvoří profesionálové, je doplněn o dobrovolníky. S tímto typem je možno se nejčastěji setkat u sociálních a zdravotních zařízení.

¹⁴ Srov. TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. (c. d.). s. 38 – 40.

- c) **Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná.** Díky dobrovolné činnosti organizace zvyšuje kvalitu svých poskytovaných služeb, ale zároveň by provoz organizace bez dobrovolníků fungoval bez jakýchkoli omezení. Patří sem činnosti, které převážně spadají do trávení volného času, jako jsou vycházky s klienty, různé tvůrčí kroužky a jiné aktivity.¹⁵

1.3.2 Dobrovolnictví z hlediska časového

Zde se hlediskem stala doba trvání výkonu dobrovolné činnosti. Podle již zmíněného zákona o dobrovolnictví je možno dělit dobrovolnickou službu podle povahy na **krátkodobou** a **dlouhodobou**. O dlouhodobé dobrovolnické službě je možné mluvit tehdy, když trvá déle než tři měsíce.¹⁶

V tomto typu je nutné ještě zohlednit jedno dělení a to opět od Tošnera a Sozanské, kteří v tomto případě dělí dobrovolnictví na tři skupiny.

- a) **„Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích.**
- b) **Dlouhodobá dobrovolná pomoc, která je poskytována opakovaně a pravidelně – např. tři hodiny jedenkrát týdně po dobu celého roku.**
- c) **Dobrovolná služba, kterou chápeme jako dobrovolný závazek dlouhodobě se, na dobu několika měsíců i let věnovat dobrovolné práci obvykle mimo svoji zemi.**¹⁷

¹⁵ Srov. TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* (c.d.). s. 39 – 40.

¹⁶ Srov. *Zákon č. 198/2001 o dobrovolnické službě a změně některých zákonů.* § 2 (2).

¹⁷ TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* (c. d.). s. 40.

1.4 Dobrovolnictví a osoby s mentálním postižením

Dobrovolná činnost není jen o pomoci slabším a to ať už z jakéhokoli pohledu, jak se občas může zdát. Jelikož dobrovolníci využívají své schopnosti, dovednosti, zkušenosti a znalosti, je pole oblastí jejich uplatnění velmi různorodé a rozmanité.

Pole, kde dobrovolnictví působí, lze tedy rozdělit na různé oblasti. Typickým dělením je dělení oblastí od autorů Tošner a Sozanská. Zmíněnými oblastmi jsou - oblast ekologická – nebo-li ochránci životního prostředí, oblast humanitární a oblast na ochranu lidských práv, oblast kulturní, oblast sportovní a vzdělávací činnost, oblast sociální a zdravotní a v neposlední řadě oblast zahraniční dobrovolnické služby.¹⁸

Následující text už pojednává jen o dobrovolnictví v oblasti sociální a to z toho důvodu, že tato bakalářská práce je zaměřena na dobrovolnictví u osob s mentálním postižením, které samozřejmě spadá do této oblasti.

1.4.1 Dobrovolnictví v oblasti sociální

V dobrovolnictví je sociální oblast jednou z nejméně zastoupených, co se týče počtu dobrovolníků.¹⁹ Jelikož spektrum vykonávaných činností dobrovolníků v sociální oblasti je velmi široké a spadají do něj téměř všechny typy sociálně hendikepovaných lidí.²⁰ Oldřich Matoušek dále na tuto definici ze svého Slovníku sociální práce navazuje v jedné ze svých knih v kapitole dobrovolnictví, kde uvádí, že dobrovolníci působící v sociálních službách jsou přínosem a to především proto, že jsou schopni odvést mnoho užitečné práce a to především

¹⁸ Srov. TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. (c. d.). s. 41 – 43.

¹⁹ Srov. TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. (c. d.). s. 42.

²⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0. s. 54.

v přímém kontaktu s klientem, kdy mu jsou schopni nabídnout individuální přístup, který nadále přináší výhody týkající se osoby klienta.²¹

„Dnes dobrovolníci u nás pracují na linkách důvěry, v ambulantních programech pro děti a mládež, v institucích typu domovů důchodců, nemocnic, hospiců, ústavů pro lidi tělesně či mentálně postižené.“²²

Dobrovolníci nemusí být přínosní jen pro klienty, ale mohou být i přínosem pro samotnou organizaci, ve které klient žije. Jelikož práce zaměstnanců v sociálních službách může být odlehčována právě díky činnostem vykonávaných dobrovolníky. Tímto je zároveň poskytován i nadstandard klientům, jelikož dobrovolník zmenší počet klientů, kterým se pracovník věnuje a zároveň se ještě věnuje přímo jen jednomu klientovi, který získává individuální přístup při plnění různých činností.²³

1.4.2 Osoby s mentálním postižením

Člověk s mentální retardací je jedinečná bytost s rysy, které jsou pro ni charakteristické. A však u většiny osob s mentálním postižením jsou více či méně společné znaky, které se odvíjejí od hloubky a rozsahu mentální retardace, od míry postižení jednotlivých psychických funkcí a rovnoměrnosti psychického vývoje v rámci mentální retardace. Za mentálně retardované jsou považovány děti, ale i mládež a dospělí, u kterých je zřejmé zaostávání vývoje rozumových schopností, odlišný vývoj některých psychických vlastností a také poruchy v adaptačním chování. U každé osoby s mentálním postižením se hloubka a míra postižení jednotlivých funkcí individuálně liší.²⁴

²¹Srov. MATOUŠEK, O. *Dobrovolnická práce*. In: *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. s. 61.

²²Tamtéž s. 61.

²³Srov. TUTOR, V. NOVOTNÝ, M. *Metodika dobrovolnictví v sociálních službách pracujících s klienty ohroženými exkluzí*. Praha: Národní dobrovolnické centrum Hestia 2008. Dostupné z WWW: <hestia.ecn.cz/ruzne/Metodika_dobr_socsl.doc>.[online]. [Citováno 2010-03-13].

²⁴Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7. s. 28.

1.4.2.1 Vymezení pojmu mentální postižení (retardace)

Je možné říci, že pojem mentální retardace označuje stejnou skutečnost jako pojem mentální postižení. Z toho tedy vyplývá, že tyto dva pojmy jsou si významově rovny. V současné době se nejčastěji užívá právě termín mentální retardace.²⁵

Pojem mentální retardace prošel vývojem jak ve světové, tak i v naší literatuře. Dříve bylo možné setkat se se širokou škálou termínů pro označení tohoto stavu, která přetrvává až do dnes. Od roku 1959, kdy se konala konference Světové zdravotnické organizace, se používá zastřešující termín **mentální retardace**, na kterém se shodli zástupci jednotlivých oborů zabývajících se problematikou osob, které mají poruchy intelektu, který již ale zavedla Americká společnost pro mentální dificienci ve třicátých letech minulého století. Termín mentální retardace je svým charakterem interdisciplinární, jelikož postihuje všechny oblasti života jedince s mentální retardací a to lékařskou, psychologickou, pedagogickou a sociální po jeho celý život.²⁶

Mentální retardací se souborně označuje vrozené postižení, které se týká rozumových schopností. Toto postižení má za následek neschopnost porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit.²⁷ Mentální postižení není druh nemoci, ale je to stav, který provází daného jedince celým jeho životem na základě neodstranitelné nedostatečnosti nebo poškození mozku.²⁸

Existuje několik definic mentální retardace „*U nás je nejznámější a nejvíce citovaná definice Dolejšího, která se snaží o syntézu všech hledisek. Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí různé hierarchie s variabilní ohraničeností a celkovou subnormální inteligencí, závislá na některých z těchto činitelů: na nedostatečích genetických vloh; na porušeném stavu anatomicko-fyziologické struktury a funkce mozku a jeho zrání; na nedostatečném nasycování základních psychických potřeb dítěte vlivem*

²⁵ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. (c. d.) s. 11.

²⁶ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. 1. vydání. Brno: MSD, spol. s r. o., ISBN 80-86633-40-3. s. 54.

²⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Mentální retardace*. In: *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9. s. 289.

²⁸ Srov. ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. (c. d.) s. 29.

deprivace senzorické, emoční a kulturní; na deficitním učení; na zvláštnostech vývoje motivace, zejména negativních zkušenostech jedince po opakovaných stavech frustrace i stresu; na typologických zvláštnostech vývoje osobnosti.“²⁹

1.4.2.2 Příčiny mentálního postižení

Při zjištění mentálního postižení u dítěte mohou vyvstat a také vystávají otázky po odhalení příčin, ba dokonce viníka. Obvykle to ale bývá tak, že ani viník, ani jednoduše zjiitelná příčina, nejsou. Mentální retardace může být způsobena celou řadou různorodých příčin, které se navzájem ovlivňují a působí na sebe. Při výzkumu příčin mentální retardace bylo vždy pohlíženo na dvě základní rozdílná hlediska, kterými jsou na jedné straně vliv dědičnosti a vliv prostředí a výchovy na vývoj člověka a na straně druhé vliv prostředí na utváření osobnosti člověka a jeho schopností, kde se nezohledňují genetické vlivy.³⁰

*Mentální opožďování může být způsobeno jak příčinami **endogenními** (vnitřními), tak příčinami **exogenními** (vnějšími). Vnitřní příčiny jsou zakódovány již v systémech pohlavních buněk, jejichž spojením vzniká nový jedinec, jsou to příčiny genetické. Vnější činitele, kteří mohou způsobit mentální retardaci, působí od početí, v průběhu celé gravidity, porodu, poporodního období i v raném dětství.³¹ Mezi nejčastější příčiny jsou řazeny následky infekcí a intoxikací, následky úrazů nebo fyzikálních jevů, poruchy výměny látek, růstu, výživy, makroskopické léze mozku, anomálie chromozomů (například Downův syndrom) a další.³²*

²⁹ PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů.* (c. d.). 55.

³⁰ Srov. ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace.* (c. d.). s. 61.

³¹ Tamtéž s. 61.

³² Srov. Tamtéž s. 61.

1.4.2.3 Psychologická charakteristika lidí s mentálním postižením – klasifikace mentální retardace

„Mentální retardace představuje snížení úrovně rozumových schopností v psychologii označovaných jako inteligence.“³³ Základní klasifikace mentální retardace spočívá v rozdělení mentální retardace na jakési čtyři stupně. Mentální retardaci a zároveň i její stupeň je možno určit na základě srovnání úrovně jedincových schopností s normou a to za pomoci psychologické diagnostiky inteligence.³⁴

Průměrná hodnota inteligenčního kvocientu (IQ) se pohybuje kolem hranice 100. V tomto případě mentální věk odpovídá věku chronologickému. Osoby, které dosahují IQ nižšího než 70, bývají označovány také jako slabomyslné, jak například uvádí Nakonečný ve své knize Psychologie osobnosti.³⁵ Pro mentální retardaci se tedy stal hranicí inteligenční kvocient 70.³⁶

Mluví-li se o mentálním věku u osob s mentální retardací, může často docházet k jednomu zásadnímu omylu, kterým je přirovnání osob s mentální retardací k vývojově mladší osobě, nebo-li k mladšímu dítěti. Přestože intelektové schopnosti člověka s mentální retardací jsou na úrovni normy člověka v mladším vývojovém období, nelze říci, že se tento člověk bude chovat jako vývojově mladší. Protože mnoho lidských potřeb se vyvíjí na základě biologického zrání, které se váže na věk chronologický.³⁷

Dnes je používáno členění dle desáté decentní revize Světové zdravotnické organizace. Čtyřmi základními stupni mentální retardace jsou – lehká, středně těžká, těžká a hluboká mentální retardace, vedle kterých zároveň dále stojí dvě zvláštní skupiny mentální retardace a to jiná mentální retardace a nespécifikovaná mentální retardace.³⁸

³³ ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. (c. d.). s. 31.

³⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Mentální retardace*. (c. d.). s. 301.

³⁵ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5. s. 210 – 211.

³⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Mentální retardace*. (c. d.). s. 301.

³⁷ Srov. LEČBYCH, M. *Mentální retardace v dospívání a mladé dospělosti*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2071-4. s. 29 – 30.

³⁸ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. (c. d.). s. 63 – 64.

Lehká mentální retardace (IQ 69 – 50) – Lidé s lehkou mentální retardací jsou převážně schopni užívat řeč při činnostech v každodenním životě a to znamená i při běžném rozhovoru s druhou osobou, přestože si řeč osvojují oproti zdravým jedincům opožděně. Tito jedinci jsou převážně nezávislí v praktických domácích dovednostech a v osobní péči, do které spadá jídlo, mytí s hygienickými návyky a také oblékání. Problémy se vyskytují při teoretické výuce ve škole. Mívají problémy se čtením a psaním, a proto jim vyhovuje a prospívá vzdělání a výchova zaměřené na rozvíjení jejich dovedností. Osoby s lehkou mentální retardací je možné zaměstnat jednodušší prací, kde se využívají praktické schopnosti, nejčastěji jsou to lehké manuální práce.³⁹

Středně těžká mentální retardace (IQ 49 -35) – Pro jedince této kategorie je typické, že jejich raný psychomotorický vývoj je velmi opožděn. Teprve ve věku šesti až sedmi let dosahují úrovně maximálně tříletého dítěte. Dalším typickým znakem bývá celková „neohrabanost“ a nekoordinovanost, jelikož i vývoj motoriky a to jak jemné tak hrubé je zpomalen. Tito lidé jsou často jen částečně sebeobslužní a někteří potřebují pomoc druhé osoby celý svůj život. Myšlení a řeč se vyvíjí velmi opožděně a jejich rozvoj přetrvává až do dospělosti. Po celý život mají problémy s řečí i myšlením, které je stereotypní a velmi jednoduché. Emocionalita těchto lidí je jakási vlna, jelikož jsou labilní a nevyrovnaní, typická je dráždivost, výbušnost a také negativismus.⁴⁰

Těžká mentální retardace (IQ 34 – 20) – Úroveň uvažování lidí s těžkou mentální retardací odpovídá úrovni batolete. I v dospělosti dokážou chápat jen základní souvislosti a vztahy. Řeč mají velmi omezenou, umí maximálně pouze několik slovních výrazů a to ještě špatně artikulovaných. Jsou jedinci, kteří nemluví vůbec. Lidé s těžkou mentální retardací jsou po celý život závislí na péči, kterou jim poskytuje druhá osoba.⁴¹

Hluboká mentální retardace (IQ pod 20) – Osoby, které mají diagnostikovanou hlubokou mentální retardací, většinou trpí kombinovaným

³⁹ Srov. ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. (c. d.). s. 34.

⁴⁰ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. (c. d.). s. 66.

⁴¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Mentální retardace*. (c. d.). s. 302.

postížením. Na okolní podněty reagují převážně jen libostí či nelibostí. Řeč není vytvořena a to ani její základy. Péče druhé osoby zde musí být komplexní. Nejčastěji jsou lidé s hlubokou mentální retardací umístováni v ústavech sociální péče.⁴²

1.4.2.4 Osoby s mentálním postižením a pobytové služby

Tato bakalářská práce zaměřena na osoby s mentálním postižením, které využívají pobytové služby zařízení pro ně určené. Mezi vybrané pobytové služby patří služby týdenního stacionáře, domova pro osoby se zdravotním postižením a chráněného bydlení.

Podle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jsou tyto služby mimo jiných souhrnně označovány jako služby sociální péče. Mezi základní činnosti těchto služeb patří poskytování ubytování, stravy, pomoc při osobní hygieně a poskytování podmínek pro vykonávání osobní hygieny, pomoc při plnění běžných úkonů při péči o vlastní osobu, činnosti výchovné, vzdělávací a aktivizační, v neposlední řadě také zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, činnosti sociálně terapeutické a pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů klienta.⁴³

Právě zařízení, která poskytují tyto služby, využívají často dobrovolníky. A to zejména na činnosti přímé podpory klientů jako je individuální asistence při zajišťování jednoduchých úkonů běžného života či při volnočasových aktivitách klienta.⁴⁴

⁴² Srov. Tamtéž s. 302.

⁴³ Srov. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*. In: ÚZ Sociální zabezpečení. Ostrava: Sagit, a.s., 2009. ISBN 978-80-7208-717-4. §47,48,51.

⁴⁴ Srov. *Dobrovolníci*. In: O nás. Jindřichův Hradec: Bobelovka, Dostupné z WWW: <www.bobelovka.cz>. [Aktualizace 2006]. [Citováno 2010-03-13].

1.4.2.5 Dobrovolnictví jako sblížení dvou světů – světa „zdravých“ a světa lidí s mentálním postižením

Jako každá společnost, tak i naše, má svou vlastní tradici, která se týká přístupu k lidem odlišujícím se například svými projevy chování, potřebami nebo i inteligencí. Zakotvení této tradice spočívá v systému hodnot, který je společně sdílen. Jde o společnou shodu týkající se toho, co je obvyklé, běžné či žádoucí ve vztahu k lidem s postižením. Naštěstí se tato shoda s vývojem společnosti a postupem doby mění a vyvíjí.⁴⁵

Z pohledu profesionální stránky bohužel i dnešní doba v České republice stále nepřináší jakýsi obecný soulad jakým směrem cílit práci s lidmi s mentálním postižením. Česká zařízení, která poskytují služby pro tyto osoby, se v tomto pohledu stále liší. Ale z pohledu druhé strany existuje fakt, že dochází stále silněji k prosazování hlediska hodnotící kvalitu života člověka s mentálním postižením v porovnání jeho způsobu života a situace vrstevníka žijícího bez postižení v přirozeném společenství. Ideálem, který současně panuje, je dosažení toho, aby lidé s mentálním postižením měli stejné příležitosti jako občané bez postižení, tedy aby měli příležitost využívat běžné zdroje, kterými jsou instituce poskytující služby pro veřejnost. S tímto se váže představa, která přináší co největší možnou samostatnost klientů. Jde o to, aby služby neřídily život klientů, ale byly tu proto, aby si ho mohl co nejvíce řídit sám.⁴⁶

Právě dobrovolnictví může dopomáhat tomu, aby se člověk s mentálním postižením mohl přiblížit svým životem životu zdravých vrstevníků. Jak uvádí Ivana Pilná⁴⁷, jde ale o to, aby dobrovolníci byli správně seznámeni se záměry organizace a byla stanovena pevná pravidla. Jelikož podle ní pak může docházet i ke střetu zájmů, kdy dobrovolníci mají občasně tendence se o klienty až příliš starat a to může právě bořit kladení důrazu na jejich samostatnost. Jako profesionál pracující v praxi u osob s mentálním postižením také dále zmiňuje,

⁴⁵ Srov. VANČURA, I. *Zkušenost rodičů a dětí s mentálním postižením*. 1. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. ISBN 978-80-87029-14-5. s. 14.

⁴⁶ Srov. HRUŠKOVÁ, H. MATOUŠEK, O. LANDISCHOVÁ, E. *Sociální práce s lidmi s mentálním postižením*. In: Sociální práce v praxi. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X. s. 112 – 113.

⁴⁷ Srov. PILNÁ, I. Rozhovor. (c. d.).

že klienti, kteří mají svého dobrovolníka, mají větší možnosti se individuálně zapojit do běžné společnosti, kdy je například dobrovolníci berou mezi své vrstevníky a nebo na různé kulturní akce či jen na procházku do města.

2 VÝZNAM DOBROVOLNICTVÍ PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

2.1 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit konkrétní významy a přínosy dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením, které využívají pobytové služby zařízení pro ně určené a to buď domovy pro osoby se zdravotním postižením, týdenní stacionáře nebo chráněné bydlení.

2.1.2 Výzkumné otázky

Prvních pět výzkumných otázek bylo sestaveno na základě okruhů, které byly zaměřeny na zjištění konkrétního přínosu či významu. Poslední dvě výzkumné otázky, tedy šestá a sedmá, jsou specifické tím, že mají za úkol zjistit ne konkrétní přínos dobrovolnictví, ale podněty pro zlepšení dobrovolnictví ku prospěchu samotných klientů.

Výzkumná otázka číslo 1:

Jaký je význam či přínos dobrovolnictví dle hlediska setkávání se dobrovolníka a klienta?

Výzkumná otázka číslo 2:

Jaký je význam či přínos dobrovolnictví dle hlediska vykonávaných společných činností?

Výzkumná otázka číslo 3:

Jaký je význam dobrovolnictví dle hlediska konkrétního přínosu dobrovolnictví pro osobu klienta?

Výzkumná otázka číslo 4:

Jaký je význam či přínos dobrovolnictví dle posouzení klientova okolí?

Výzkumná otázka číslo 5:

Přináší dobrovolnictví změnu týkající se osoby klienta?

Výzkumná otázka číslo 6:

Jaké jsou podněty na změnu dobrovolnické činnosti ve prospěch klientů?

Výzkumná otázka číslo 7:

Jaké jsou podněty ke zlepšení dobrovolnictví ze strany organizace a jejího personálu ve prospěch klientů?

2.2 Metodika práce

2.2.1 Popis metody a popis souboru

Ke zjištění cíle bakalářské práce byla použita metoda dotazování. Soubor bakalářské práce byl tvořen dvěma cílovými skupinami.

První cílovou skupinou byli klienti využívající pobytové služby určené pro osoby s mentálním postižením, kteří mají svého dobrovolníka. Zvolení klienti mají diagnostikovanou lehkou, a nebo středně těžkou mentální retardaci. Kritériem pro zaměření výzkumu na tyto dvě skupiny osob s lehkou a středně těžkou mentální retardací byl fakt, že dobrovolníci v praxi spolupracují s touto skupinou klientů nejčastěji. Jelikož nejčastější aktivity, které dobrovolníci poskytují, nejsou vhodné pro osoby s těžkou či hlubokou mentální retardací, které by jich nebyly schopny.⁴⁸

Druhou cílovou skupinou se stali dobrovolníci, kteří jsou takzvanými patrony konkrétního klienta.

Výzkum byl proveden ve spolupráci s pěti organizacemi, které poskytují pobytové služby pro osoby s mentálním postižením. Z každé organizace měla studentka k dispozici pro uskutečnění výzkumu jak klienty, tak i dobrovolníky.

První technikou dotazování u první cílové skupiny se stal nestandardizovaný strukturovaný rozhovor, který byl uskutečňován na základě předem připravených otázek, které pokládala deseti zvoleným klientům autorka této práce (Příloha III).

Druhou technikou u druhé cílové skupiny se stal dotazník (Příloha IV), který obsahoval osmnáct otázek, který se skládal jak z otázek uzavřených, polootevřených, tak také i z otázek otevřených. Dotazník byl určen jednadvaceti dobrovolníkům.

Pro sestavení struktury nestandardizovaného strukturovaného rozhovoru pro klienty a dotazníku pro dobrovolníky byl proveden předvýzkum ve formě kvalitativního výzkumu. Konkrétní podobou předvýzkumu byly dvě kasuistiky

⁴⁸ V běžné praxi organizace využívají dobrovolníky převážně jen ke spolupráci s klienty, kteří mají diagnostikovanou lehkou, nebo středně těžkou mentální retardaci.

(Příloha číslo I, II), které byly sestaveny podle Levické⁴⁹ na základě poskytnutých podkladů od organizací, ve kterých daní dva klienti využívají pobytové služby a informací od jejich osobních dobrovolníků.

2.2.2 Sběr dat

Sběr dat probíhal ve dvou etapách. První etapou byl předvýzkum, kdy autorka práce sestavovala kasuistiky, ze kterých při dalších krocích vycházela. Tato fáze probíhala v prosinci roku 2009.

Druhá etapa se týkala již samotného výzkumu. Sběr dat probíhal u uvedených dvou cílových skupin v měsíci únoru 2010.

S první cílovou skupinou tedy s klienty s mentální retardací, byly vedeny přímé nestandardizované strukturované rozhovory.

Druhé cílové skupině, kterou tvořili vybraní dobrovolníci, byly rozdány anonymní dotazníky a to buď osobně, nebo zprostředkovaně přes organizace, kde vykonávají svou dobrovolnickou činnost. Na vyplnění měli 30 dnů.

Zaznamenané rozhovory v písemné formě a vyplněné dotazníky jsou uloženy v osobním archivu autorky.

⁴⁹ Srov. LEVICKÁ, J. *Metody sociální práce*. 1. vydání. Tlač: Vev, s. r. o. ISBN 80-89074-38-3. s. 39.

2.3 Vyhodnocení

Výsledky vykazují skutečnosti dle dvou cílových skupin. Otázky, a to jak v rozhovoru pro klienty, tak i otázky v dotazníku pro dobrovolníky, byly před vyhodnocením rozděleny do sedmi okruhů. V prvním až čtvrtém okruhu jsou vyhodnoceny otázky jak od dobrovolníků, tak i od klientů. Poslední tři okruhy, pátý až sedmý, se věnují pouze otázkám, které byly kladeny jen dobrovolníkům.

Vyhodnocení bylo zaměřeno na zjištění cíle, kterým si autorka stanovila vyzkoumat přínos dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením a zároveň odpovědět na výzkumné otázky, kdy každá otázka odpovídá jednomu stanovenému okruhu.

Specifické jsou dva poslední okruhy, šestý a sedmý, které nejsou zaměřeny na zjištění přínosu dobrovolnictví, ale jejich cílem je zjištění možností, jak a co dělat lépe, aby právě dobrovolnictví přinášelo plody své práce ve prospěch klientů.

Základním prvkem výzkumu jsou dotazníky, které byly určeny dobrovolníkům a které jsou zaměřeny právě na klienty. Protože výzkum má za úkol zjistit přínos dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením, nelze je z výzkumu vynechat. Právě jednoduché rozhovory dokreslují a doplňují správnost skutečností, které vycházejí z výzkumné části, kde se respondenty stali dobrovolníci.

2.3.1 *Výsledky dle hlediska setkávání se dobrovolníka a klienta*

K tomuto okruhu náleží otázky č. 3, 4, 5 z dotazníku věnovaného dobrovolníkům a otázky č. 2, 3 pokládané klientům při rozhovoru s nimi. Zároveň tyto otázky odpovídají na výzkumnou otázku číslo 1.

Dobrovolníci:

Otázka č. 3 – S klientem se setkáváte pravidelně - nepravidelně?

Všech jednadvacet dotázaných dobrovolníků se se svým klientem setkává pravidelně. To znamená, že mají daný den i interval, kdy a jak často se setkávají.

Otázka č. 4. – Jak často se setkáváte s klientem a na jak dlouho?

Ze zodpovězených otázek vyplývá, že se dobrovolníci setkávají se svými klienty v průměru na stejně dlouhou dobu. Dvanáct dobrovolníků se setkává s klientem na dvě hodiny jednou týdně, šest dobrovolníků na 2-3 hodiny týdně a zbylí tři dotázaní dobrovolníci tráví čas s klienty 3 hodiny také jednou za týden.

Otázka č. 5 – Kde trávíte s klientem nejčastěji vaše společné chvíle?

Nejčastější varianta, kterou dobrovolníci zvolili, byla ta, že společné činnosti vykonávají jak v organizaci, tak i mimo ni. Tuto možnost uvedlo deset dobrovolníků. Druhou nejčastější možností, kde tráví dobrovolník a klient společný čas, je možnost, kdy nevyužívají prostory organizace a jejich aktivity vykonávají jen mimo organizaci. Pouze tři dobrovolníci uvedli, že se věnují svému klientovi jen v organizaci.

Klienti:

Otázka č. - 2 Kde býváte s dobrovolníkem (Kde trávíte s dobrovolníkem společné chvíle)?

Z celkového počtu deseti klientů odpověděli čtyři, že bývají s dobrovolníkem jen mimo organizaci. To znamená, že dobrovolník vyzvedne svého klienta v organizaci a společné chvíle tráví mimo ni.

Zbylých šest klientů odpovědělo, že tráví svůj volný čas s dobrovolníkem, jak v organizaci, tak i mimo ni. Ani jeden klient neuvedl, že bývají s dobrovolníkem jen v organizaci.

Otázka č. 3 – Kde nejraději býváte/býváš s dobrovolníkem?

Z šesti klientů, kteří odpověděli v předchozí otázce, že bývají s dobrovolníkem jak v organizaci i mimo ni, tráví pět klientů nejraději společné chvíle mimo organizaci. Pouze jeden klient uvedl, že raději bývá s dobrovolníkem v organizaci.

Na otázku, kde nejraději tráví společné chvíle, nejčastěji odpovídali podobně jako například tato klientka: *Nejraději s dobrovolníkem chodím ven, je dobré když přijde, nemusím být tady a vezme mě podívat se do města.*

2.3.2 Výsledky dle hlediska vykonávaných společných činností klienta a dobrovolníka

K tomuto okruhu náleží otázky č. 6, 7, 9, 10 z dotazníku věnovaného dobrovolníkům a otázky č. 4, 5 pokládané klientům při rozhovoru s nimi. Zároveň tyto otázky odpovídají na výzkumnou otázku číslo 2.

Dobrovolníci:

Otázka č. 6 – Jaké činnosti vykonáváte s klientem nejčastěji?

U této otázky volili dobrovolníci vykonávané činnosti z již předepsaných možností. Na výběr byly činnosti sportovní, kulturní, vzdělávací, terapeutické a společné trávení volného času bez konkrétního zaměření. Dobrovolníci mohli zvolit jednu, ale i více možností zároveň.

Kromě dvou dobrovolníků, všichni ostatní uvedli, že společně s klienty tráví čas bez konkrétního zaměření. Proto se tato možnost, také stala možností nejčastěji zvolenou. Dobrovolníci, kteří tuto možnost nevybrali, se věnují svým klientům pouze v zařízení. Právě tito dobrovolníci vybrali možnosti týkající se pouze vzdělávacích a terapeutických činností.

Druhou nejčastěji zvolenou možností se staly činnosti kulturní, které vybralo deset dobrovolníků. Po té následuje možnost týkající se sportu, kterou vybralo sedm dobrovolníků a možnost týkající se terapeutických činností, která byla uvedena šestkrát. Nejméně krát byla vybrána možnost týkající se činností vzdělávacích, pouze pětkrát.

Otázka č. 7 – Vypište činnosti, které s klientem vykonáváte.

Dobrovolníci v této otázce měli volné pole působnosti. Mohli uvést veškeré činnosti, které se svým klientem vykonávají.

Po vyhodnocení této otázky vyplývá, že nejčastější aktivitou dobrovolníků a klientů jsou procházky. Šestnáct dobrovolníků uvedlo, že se svými klienty chodí na procházky. Tyto procházky mají různé zaměření, buď je to volné procházení se po městě, které bylo uvedeno dvanáctkrát a nebo také navštívení města za účelem nakoupení potřebných věcí, posezení v cukrárně či kavárně nebo také

jen procházka po městě zpříjemněná koupením zmrzliny či párku v rohlíku. Dvanáct dobrovolníků uvedlo, že podnikají procházky po městě a pouze čtyři dobrovolníci uvedli, že jejich procházky vedou mimo města také i do přírody.

Někteří dobrovolníci také vedou své klienty ke sportu. Z jednadvaceti dobrovolníků jich pět uvedlo, že se se svým klientem snaží sportovat. Mezi uvedené sporty patří plavání, kolečkové brusle a jízda na kole.

Činností, která měla také větší zastoupení, se stala návštěva kina. Sedm dobrovolníků s klienty navštěvuje kino, jedna dobrovolnice i uvedla, že místo kina se snaží klientce zprostředkovat i prostředí divadla.

Mezi další činnosti patří malování, práce na zahradě, koukání na televizi, příprava na výuku, odpočinek, hraní stolních a karetních her a také plnění běžných povinností klienta v organizaci.

Otázka č. 9 – Jsou činnosti, které vykonáváte s klientem, které mu jeho zařízení nemůže nabídnout – poskytnout?

Na tuto otázku dobrovolníci odpovídali pouze ano či ne. Patnáct dobrovolníků odpovědělo kladně, zbylých šest záporně. Z kladné odpovědi tedy vyplývá, že dobrovolník s klientem vykonává činnosti, které mu organizace nemůže nabídnout.

Otázka č. 10 – Pokud jste odpověděli v otázce číslo 9, jaké jsou to činnosti?

Zde odpovídali ti dobrovolníci, kteří v předchozí otázce odpověděli, že vykonávají s klientem činnosti, které jim organizace nemůže nabídnout.

Konkrétní činnosti, které dobrovolníci uvedli, byly více či méně obecné. Nejčastěji si dobrovolníci myslí, že mohou nabídnout a nabízejí svému klientovi především individuální přístup a to i v činnostech, které by mu organizace mohla nabídnout. Na tomto názoru se shodlo deset dobrovolníků z patnácti. Další uvedené názory se vyskytovaly již bez shody více dobrovolníků, těmito názory byly: *Klient přichází do většího počtu situací, kde se setkává se zdravými lidmi., Plnění konkrétních individuálních přání., Navštěvování kulturních akcí podle přání klienta., Organizace se nemůže věnovat jen jednomu klientovi v takové míře*

jako dobrovolník., Přátelské povídání, chování., Individuální vzdělávání, rozšiřování vědomostí v oblastech, které klienta baví., Pravidelné individuální plavání., Posezení v kavárně nebo procházka po městě – personál si totiž nemůže jen tak vyjít s jedním klientem.

Klienti:

Otázka č. 4 – Co společně děláte s dobrovolníkem?

Ve vyhodnocování této otázky byli klienti rozděleni do dvou skupin. První skupinou byli 4 klienti z celkového počtu dotazovaných, kteří tráví společný čas s dobrovolníkem jen mimo organizaci. Všichni tito čtyři klienti uvedli, že s dobrovolníkem chodí na procházky. Dále popisovali konkrétní zaměření jejich procházek jako například procházka do města, procházka a navštívení cukrárny. Jeden klient uvedl, že s dobrovolníkem chodí plavat. Další klient také zmínil, že s dobrovolníkem navštěvuje kino.

Druhou skupinou byli klienti, kteří tráví svůj volný čas s dobrovolníkem v organizaci i mimo ni. Náplň společných chvil u těchto 6 klientů je velmi pestrá. Všech šest klientů uvedlo, že chodí s dobrovolníkem na procházky, například do města se jen tak projít, nakrmit kačenky, dojít si koupit párek v rohlíku nebo zmrzlinu. Tři klienti odpověděli, že se svým dobrovolníkem navštěvují kino, dále jeden z těchto klientů zmínil, že s dobrovolníkem byli i v divadle a také v cirkuse. Ostatní činnosti jsou opravdu různorodého charakteru. Patří mezi ně malování, koukání na televizi, které uvedli tři klienti, dále také plavání, hraní různých her, jako jsou hry deskové a karetní.

Otázka č. 5 – Co nejraději děláte/děláš s dobrovolníkem?

Tato otázka také byla vyhodnocena podle toho, kde spolu dobrovolník a klient bývají. Ze čtyř klientů, kteří bývají s dobrovolníkem pouze mimo organizaci, dva klienti odpověděli, že nejraději chodí na procházky a do cukrárny, kde si dají kávu a povídají si a dva klienti uvedli, že s dobrovolníkem nejraději chodí ven. Jeden z klientů přímo uvedl: *Chodím nejradši ven, tady je nuda a P. mě vezme ven, hlavně do města.*

2.3.3 Výsledky dle hlediska přínosu pro osobu klienta

K tomuto okruhu náleží otázky č. 8, 11, 12 z dotazníku věnovaného dobrovolníkům a otázky č. 6, 7 pokládané klientům při rozhovoru s nimi. Zároveň tyto otázky odpovídají na výzkumnou otázku číslo 3.

Dobrovolníci:

Otázka č. 8 – Co podle vašeho názoru přináší dobrovolnictví klientovi?

Tato otázka opět přinesla různorodé názory, ale přesto se objevily skutečnosti, u kterých se dobrovolníci výrazně shodují.

Dobrovolníci si nejčastěji myslí, že jejich dobrovolnictví přináší klientovi především přátelství. Osobu, které na klientovi záleží, a která se osobě klienta věnuje. Na přátelství se shodlo čtrnáct dobrovolníků. Stejný počet shodných odpovědí také měl názor, který spočíval v tom, že dobrovolnictví zprostředkovává integraci klientů do společnosti. Pět dobrovolníků přidalo, že se klienti mohou setkávat se zdravými lidmi, že poznávají nové situace, zkušenosti.

Dále se vyskytovaly názory, které uvedli vždy nanejvýše tři dobrovolníci. Mezi tyto názory patří, že dobrovolnictví přináší podporu osobě klienta a rozvoj osobnosti klienta, osobní přístup, příležitosti si popovídat s někým jiným než s lidmi z organizace a splnění individuálních přání.

Otázka č. 11 – Setkává se klient díky vaší osobě a činnosti i s jinými lidmi, se kterými by se bez dobrovolníka nemohl setkat?

Zde opět dobrovolníci odpovídali buď ano či ne. Dvanáct dobrovolníků odpovědělo, že se jejich klienti nesetkávají s nikým, s kým by se díky organizaci nemohli setkat. Zbýlých devět dobrovolníků odpovědělo kladně, tedy jejich klienti poznávají i osoby, které by běžně poznat nemohli.

Otázka č. 12 – Pokud jste odpověděli v otázce číslo 11 ano, v jaké příležitosti se setkává klient s jinými lidmi a s jakými?

Osm dobrovolníků z devíti, kteří odpověděli v předcházející otázce kladně, uvedlo, že se díky jejich dobrovolnictví klienti stýkají s jejich vrstevníky –

kamarády. Pouze jeden dobrovolník uvedl, že se při jeho dobrovolnictví klient setkává s jeho sourozenci.

Klienti:

Otázka č. 6 – Těšíš se na dobrovolníka?

Všichni klienti, se kterými byly provedeny rozhovory, odpověděli, že se na své dobrovolníky těší. Šest klientů odůvodnilo své těšení tím, že mohou s dobrovolníkem ven, tedy že nemusí být v organizaci a že je dobrovolník vezme na procházku například do města. Dva klienti zdůvodňovali těšení na dobrovolníka tím, že si povídají a dva klienti tím, že je s dobrovolníkem veselo.

Otázka č. 7 – Jsi s dobrovolníkem sám nebo ještě s někým?

Šest klientů se díky svému dobrovolníkovi setkává s jinými lidmi, se kterými by se běžně nemohl setkat. Uváděli, že se setkávají s kamarády, se sourozenci či dětmi dobrovolníků. Pouze čtyři klienti uvedli, že bývají s dobrovolníkem jen sami.

2.3.4 Výsledky dle hlediska zaznamenaných „ohlasů“ od okolí klienta

K tomuto okruhu náleží otázky č. 15, 16 z dotazníku věnovaného dobrovolníkům a otázka č. 1 pokládána klientům při rozhovoru s nimi. Zároveň tyto otázky odpovídají na výzkumnou otázku číslo 4.

Dobrovolníci:

Otázka č. 15 – Zaznamenali jste nějaké „ohlasy“ z hlediska přínosu vaší dobrovolné činnosti poskytované vůči osobě klienta?

Dvanáct dobrovolníků během své spolupráce s klientem zaznamenalo „ohlasy“ vůči svému dobrovolnictví. Ostatní dobrovolníci, tedy devět dobrovolníků, žádné ohlasy nezaznamenali.

Ohlasy vycházely pouze od dvou skupin a to pracovníků přímé péče pracujících s klientem a od rodičů klienta. Od pracovníků přímé péče zaznamenali kladné odpovědi všichni dobrovolníci. Navíc čtyři z nich obdrželi pozitivní zprávy vůči jejich dobrovolnictví i od rodičů klienta.

Otázka č. 16 – Pokud jste odpověděli v otázce číslo 15 ano, napište, v čem spočívalo jejich vyjádření?

Nejčastějším „ohlasem“ se stal tento: *Klient je živější, aktivnější a také pracovitější.* Zmíněný ohlas uvedlo pět dobrovolníků. Druhým nejvíce uváděným, který zmínili čtyři dobrovolníci, se stal ohlas: *Klient mluví o tom, že se na mne těší a vypráví, co jsme společně dělali.* Mezi další ohlasy patří tyto: *Klient se dokáže více soustředit. Díky dobrovolnictví získal přátelský vztah. Klient se zlepšil ve výuce.*

Klienti:

Otázka č. 1 – Co pro vás/tebe znamená (je) dobrovolník?

Pro osm klientů z deseti dotázaných je dobrovolník kamarádem, zároveň tito klienti uvedli, že svého dobrovolníka oslovují jménem. Pouze dva klienti oslovují svého dobrovolníka strejdo nebo teto.

2.3.5 Výsledky dle hlediska změny osoby klienta díky dobrovolnictví

K tomuto okruhu náleží pouze otázky pokládány dobrovolníkům, jsou to otázky č. 13, 14 z dotazníku. Zároveň tyto otázky odpovídají na výzkumnou otázku číslo 5.

Otázka č. 13 – V čem vidíte změnu u vašeho klienta po dobu vašeho dobrovolnictví?

Tato otázka přinesla velmi těsné výsledky. Jedenáct dobrovolníků u svých klientů změnu zpozorovalo a deset dobrovolníků žádnou změnu nezpozorovalo.

Nejčastější zpozorovanou změnou, kterou zmínilo sedm dobrovolníků z jedenácti, se stala aktivita klienta. Dobrovolníci uvádí, že jejich klienti jsou aktivnější, nejsou tak leniví jako dříve. Druhou změnou, u které došlo ke shodě u tří dobrovolníků, je změna v oblasti emotivity klientů, kdy klienti jsou veselejší a umí projevit své nadšení. Dalšími pozorovanými změnami jsou otevřenost, odpovědnost, soustředěnost a lepší výsledky ve výuce.

Otázka č. 14 – Pokud jste odpověděli v otázce číslo 13 kladně, napište, díky jakým činnostem k tomu dochází (dle vašeho názoru), na základě jakých skutečností?

Nejčastěji se dobrovolníci shodli na těchto skutečnostech – poskytované motivaci, aktivních činnostech a individuálním přístupem. Tyto tři názory uvedli vždy čtyři dobrovolníci. Dále bylo zmíněno - pravidelnost, zájem, komunikace, přátelský přístup, nácvik dovedností a trpělivost.

2.3.6 Výsledky dle hlediska podnětů pro změnu dobrovolnické činnosti ve prospěch klienta

K tomuto okruhu náleží pouze jedna otázka, která byla pokládána dobrovolníkům, je to otázka č. 17. Zároveň tato otázka odpovídá na výzkumnou otázku číslo 6.

Otázka č. 17 – Co byste změnili na systému dobrovolnické činnosti tak, aby to bylo ve prospěch klientů?

K této otázce se vyjádřilo celkem sedmnáct dobrovolníků, pouze jediný z nich by nic neměnil. Nejčastějším návrhem na změnu, celkově od devíti dobrovolníků,

byl požadavek na více dobrovolníků všeobecně v oblasti sociální. Jeden dobrovolník by si dokonce přál pro každého klienta jednoho dobrovolníka.

Dalšími návrhy byly: *Více finančních prostředků věnovaných pro výstavby nových center., Více všeobecných pravidel ohledně dobrovolnictví., Aby každá organizace měla někoho, např. spolupracovala s dobrovolnickým centrem, kdo ji bude zprostředkovávat dobrovolníky.*

2.3.7 Výsledky dle hlediska zlepšení dobrovolnictví ze strany organizace a jejího personálu ku prospěchu klientů

K tomuto okruhu náleží pouze jedna otázka, která byla pokládána dobrovolníkům, je to otázka č. 18. Zároveň tato otázka odpovídá na výzkumnou otázku číslo 7.

Otázka č. 18 – Existuje z pohledu organizace správné využití dobrovolníků ve prospěch klientů? Mohla by organizace dělat něco jinak? A mohli by zaměstnanci dělat něco jinak nebo někdo jiný?

Dobrovolníci se k této otázce vyjadřovali celkově velmi podobně, kromě pěti z nich, kteří tuto otázku vynechali.

Podle deseti dobrovolníků je jejich správné využití takové, že se věnují klientům v jejich volném čase. Čtyři dobrovolníci vidí jejich správné využití v tom, že právě oni mohou klientům věnovat individuální přístup. Další názor na správné využití dobrovolníků spočívá v tom, že právě dobrovolníci jsou dobrou příležitostí, jak klientům přiblížit „běžný život zdravých lidí“.

Pouze pět dobrovolníků se vyjádřilo k otázce, zda by mohla organizace či zaměstnanci dělat něco jinak. Tři názory spočívaly v tom, že by zaměstnanci mohli být vůči dobrovolníkům více přístupní a ochotní. Dva zbylé názory vyjadřují přání, aby organizace hledaly více dobrovolníků.

2.3.8 Celkové výsledky

Tato kapitola obsahuje odpovědi na výzkumné otázky. Z každé odpovědi na výzkumnou otázku vychází jedna hypotéza.

Výzkumná otázka číslo 1: Jaký je význam dobrovolnictví dle hlediska setkávání se dobrovolníka a klienta?

Díky osobě dobrovolníka, získává klient někoho, kdo se mu věnuje pravidelně, nejčastěji jednou týdně a to na dvě, někdy až tři hodiny. Dobrovolníci umožňují klientovi trávit volný čas převážně jak v organizaci tak mimo ni. Na základě rozhovoru s klienty bylo zjištěno, že klienti společný čas s dobrovolníkem tráví nejraději mimo organizaci, což jim dobrovolníci splňují.

H1 – Klienti s mentální retardací využívající pobytové služby upřednostňují trávení volných chvílí mimo organizaci a to jim dobrovolníci umožňují při pravidelných setkáních.

Výzkumná otázka číslo 2: Jaký je význam dobrovolnictví dle hlediska vykonávaných společných činností?

Dobrovolníci a klienti vykonávají spolu nejrůznější činnosti. Ve většině případů tráví společný čas činnostmi bez konkrétního zaměření. Proto je důležité si uvědomit, že dobrovolnictví nemůže dělat zázraky a že i tyto činnosti mohou být pro klienty s mentálním postižením přínosné. Jelikož narušují převážně stereotypní život klienta v organizaci. Klienti také často mají příležitost s dobrovolníkem navštívit různé kulturní akce, jako je návštěva kina či divadla.

Z výzkumu vyplývá, že klienti nepotřebují ani tak konkrétní činnosti, ale že nejvíce jsou spokojeni, když mohou opustit zdi organizace a trávit svůj volný čas s dobrovolníkem procházkou, kterou zpestří například posezením v cukrárně.

Těžko by se hledala činnost, kterou organizace nemůže klientovi poskytnout, ale kouzlo dobrovolnictví je právě v tom, že veškeré činnosti, které vykonává klient s dobrovolníkem, spočívají v individuálním přístupu.

H2 – Nejčastější činností dobrovolníků a klientů je trávení společného času bez konkrétního zaměření, které nabourává stereotypní život klientů s mentální retardací v jejich organizaci.

Výzkumná otázka číslo 3: Jaký je význam dobrovolnictví dle hlediska konkrétního přínosu dobrovolnictví pro klienty?

Důležitost dobrovolnictví spočívá také v tom, že dobrovolník zprostředkovává klientovi integraci do většinové společnosti „zdravých“ lidí na základě přátelského vztahu. V některých případech začleňování klienta do společnosti probíhá přímo prostřednictvím setkávání se například s přáteli dobrovolníka, kteří jsou nejčastěji jeho vrstevníci.

Přínos může být spatřen také v tom, že se klienti na dobrovolníky těší. Tím se totiž potvrzuje již zmíněný fakt, že dobrovolnictví nabourává všední dny klienta v organizaci. Jelikož sami klienti potvrzují, že jsou spokojeni, když mohou své volné chvíle trávit mimo organizaci.

H3 – Dobrovolník klientovi s mentální retardací zprostředkovává začleňování do většinové společnosti a jeho přiblížení k ní přirozeným způsobem.

Výzkumná otázka číslo 4: Jaký je význam dobrovolnictví dle posouzení klientova okolí?

Ze strany klientů vychází zjištění, že jsou se svými dobrovolníky rádi a že je ve většině případů dobrovolník pro klienta kamarádem. Za potvrzení můžeme brát to, že klienti pracovníkům přímé péče nebo rodičům vyprávějí, že se na své dobrovolníky těší a co vše spolu vykonávají. Jak pracovníci, tak i rodiče jsou za dobrovolníky rádi a vidí přínos v tom, že většina klientů se díky dobrovolnictví stává aktivnějšími, živějšími a také pracovitějšími.

H4 – Díky dobrovolnictví získává klient s mentální retardací přítele z většinové společnosti.

Výzkumná otázka číslo 5: Přináší dobrovolnictví změnu týkající se osoby klienta?

Význam dobrovolnictví je možné také pozorovat ve změně osoby klienta, která se sice neprojevuje u všech, ale z vykonaného výzkumu převládá těsná skutečnost, že se změna projevuje. Nejčastěji zpozorovanou změnou se stala aktivita klienta, jelikož klienti díky dobrovolnictví nebývají tak pasivní. Dále se změna také projevuje ve veselosti, otevřenosti, odpovědnosti, soustředěnosti a také i v lepších výsledcích ve výuce klienta.

H5 – Činnost dobrovolníka odbourává pasivitu klienta s mentální retardací.

Výzkumná otázka číslo 6: Jaké jsou podněty na změnu dobrovolnické činnosti ve prospěch klientů?

V systému dobrovolnictví by si nejvíce dobrovolníci přáli, aby bylo všeobecně více dobrovolníků, ale také aby bylo věnováno více finančních prostředků pro výstavbu nových center a také aby každá organizace spolupracovala například s dobrovolnickým centrem, které by ji právě dobrovolníky zprostředkovávalo.

H6 – Dobrovolníci se shodují, že by dobrovolníků v organizacích tohoto typu mělo fungovat více.

Výzkumná otázka číslo 7: Jaké jsou podněty ke zlepšení dobrovolnictví ze strany organizace a jejího personálu ve prospěch klientů?

I dobrovolníci se shodují na tom, že jsou organizací správně využívání pro trávení volného času svých klientů, jelikož oni jim mohou věnovat individuální přístup a zároveň jim přirozenou formou zprostředkovávají a přibližují život „zdravých“ lidí.

Aby dobrovolnictví bylo ještě k většímu prospěchu klientů, vyjadřují se dobrovolníci, že by někteří zaměstnanci vůči nim mohli být více přístupní a ochotní a zároveň by podle jejich názoru také organizace mohly hledat více dobrovolníků pro své klienty.

H7 – Organizace díky dobrovolníkům správně naplňují volný čas klientů individuálním přístupem.

DISKUSE

Dobrovolnictví v oblasti sociální práce je dnes známé téma. Bohužel literatury, která by se dobrovolnictví věnovala, není příliš. Hlavními zdroji týkající se dobrovolnictví, ze kterých vycházela i teoretická část této práce byla kniha od Jiřího Tošnera a Olgy Sozanské *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích* a také zákon č. 198/2001 o dobrovolnické službě a změně některých zákonů.

Jelikož téma mé bakalářské práce je velmi specifické, literaturu věnující se konkrétně dobrovolnictví u osob s mentálním postižením jsem nenalezla. Ale existuje několik článků či kratších prací věnujících se dobrovolnictví v oblasti sociální, přesněji dobrovolnictví v sociálních službách. Zaujala mne práce Slezské diakonie nesoucí název *Význam dobrovolnictví v sociálních službách*⁵⁰, jelikož je zde zmíněn názor, že cílem dobrovolnictví je ve většině případů zapojení klienta do společnosti, nebo alespoň zmírnění jeho handicapu a vlastní vyloučení ze společnosti. I v mém výzkumu vyšlo, že důležitým významem dobrovolnictví u osob s mentálním postižením je právě přibližování života klientů s mentálním postižením běžné populaci a zároveň zařazování těchto osob mezi „zdravé“ lidi.⁵¹

V knize od Ivy Švarcové je zmíněn pojem normalizace, který je vysvětlen tak, že lidé s mentálním postižením mají žít normálním životem, pokud je to samozřejmě možné, tak jako jejich spoluobčané. Dále je zde navázáno, že by tyto osoby měly žít nikoli v ústavních zařízeních, ale v rodině, kde jsou uspokojovány všechny jejich potřeby, jako potřeby lásky, pozornosti, zájmu a další.⁵² Bohužel realita je jiná, spousta osob s mentálním postižením žije v různých zařízeních sociální péče. Proto vidím pozitiva a přínos dobrovolnictví v tom, že právě dobrovolník věnuje klientovi přízeň, zájem a pozornost a samozřejmě i lásku. Uvědomuji si, že to není láska rodičovská, ale i láska

⁵⁰ Srov. SIKOROVÁ, D. Přínos dobrovolnictví v sociálních službách. Český Těšín : Slezská diakonie.

Dostupné z WWW: <http://www.adraostrava.cz/Dorota%20Sikorova%20Prinos%20dobrovolnictvi%20v%20socialnich%20sluzbac_.pdf>. [online]. [Citováno 2010-03-13].

⁵¹ Srov. Odpověď na výzkumnou otázku číslo 3.

⁵² Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. (c.d.). s. 29.

přátelská může člověku v jeho životě být přínosem.⁵³ Dále také díky věnované přízni dobrovolník zprostředkovává a přibližuje klientovi žijícímu v organizaci takzvaný „normální život“ ostatních spoluobčanů.

Martin Lečbych se ve své knize *Mentální retardace v dospívání a mladé dospělosti* mimo jiné zabývá otázkou sebeurčení v kontextu lidí s mentálním postižením.⁵⁴ Opírá se zde o autora Wehmeyera, který je přesvědčen, že hovořit o sebeurčení u lidí s mentálním postižením smysl má. Toto tvrzení opodstatňuje tím, že i tito lidé mají ve svých možnostech zdokonalit se v ovládání vlastního chování, zmírňovat svou závislost a vyjadřovat své preference. Zároveň je ale nutné uvést, že pojem sebeurčení musí být správně chápán. Sebeurčení je pro každého z nás důležité, tedy i pro osoby s mentálním postižením. Chápe-li se sebeurčení především jako pohyb od závislosti k nezávislosti a ne jako absolutní nadvláda, je možné říci, že dobrovolnictví dopomáhá k sebeurčení klientů. Toto tvrzení má podklad v samotném výzkumu, z kterého vyplynulo, že dobrovolníci plní přání klientů, která se týkají nejrůznějších aktivit, které společně vykonávají. Právě i na základě těchto aktivit může docházet k sebeurčení klienta s mentální retardací.

Při nahlédnutí na souhrnné výsledky, a tedy zároveň odpovědi na výzkumné otázky, si uvědomuji, že výzkum této práce nepřinesl zcela nové, ještě neznámé objevy a skutečnosti. Zároveň si ale také myslím, že jelikož jsou tyto výsledky specifické pro konkrétní skupinu lidí s handicapem, mohou sloužit jako přehledný soubor, co vše dobrovolnictví osobám s mentálním postižením přináší a zároveň tedy mohou sloužit i k úpravě podmínek dobrovolnictví u této skupiny klientů se specifickým postižením.

Výzkum byl zaměřen na dvě cílové skupiny, dobrovolníky a samotné klienty. S klienty byly vedeny rozhovory a dobrovolníkům byly poskytnuty dotazníky. V tuto chvíli nastalo dilema, jakým směrem se výzkum dále vydá. Zdali bude výzkum kvalitativní nebo kvantitativní. Do jisté míry byl brán v úvahu i výzkum smíšený, ale po prostudování odborné literatury, především knihy *Kvalitativní*

⁵³ Srov. Odpověď na otázku číslo 8 z dotazníku určeného pro dobrovolníky.

⁵⁴ Srov. LEČBYCH, M. *Mentální retardace v dospívání a mladé dospělosti*. (c. d.), s. 37 -39.

výzkum: základní metody a aplikace⁵⁵, bylo od tohoto výzkumu odstoupeno. To především proto, že ani jeden postup smíšeného výzkumu neodpovídal výzkumu této práce. Po uvážení všech pro a proti, se výzkum pro zjištění cíle vydal cestou kvalitativní, přestože byly použity i dotazníky.

Při uskutečňování výzkumu jsem se setkala i s pozitivními ohlasy na zvolené téma mé práce a to právě od pracujících s osobami s mentálním postižením. Zároveň jsem také byla oslovena od dvou organizací, které spolupracují s dobrovolníky a od jedné organizace, která se teprve chystá na spolupráci s dobrovolníky o výsledky mého výzkumu. Tento fakt, může sloužit i jako důkaz významu mé práce, že může být v praxi prospěšná.

⁵⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 45 – 62.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce nesoucí název Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením měla od samého začátku naplnit jakési dva úkoly. V části první nazvané Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením mělo být popsáno a přiblíženo dobrovolnictví, dále charakterizovat osoby s mentálním postižením a uvést prvky dobrovolnictví u osob s mentálním postižením. Myslím si, že tento úkol byl splněn.

V části druhé, která je svým charakterem praktická, bylo hlavním úkolem naplnit stanovený cíl – zjistit tedy význam dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením. Jelikož výzkum proběhl bez jakýchkoli problémů, bylo možné vyhodnotit výsledky výzkumu a prezentovat je v jednotlivých odpovědích na výzkumné otázky, které byly zaměřeny na určité oblasti.

Myslím si, že když se řekne, co by dobrovolnictví mělo přinášet osobám s mentálním postižením, dokáže si člověk udělat jakousi představu. Proto jsem i spokojená s výsledky mého výzkumu, jelikož si myslím, že mi vyšly výsledky reálné a pravdivé.

Zároveň i obě cílové skupiny, jak klienti, tak dobrovolníci, se ve výzkumu se svými názory a postřehy nerozcházely. Díky jednoduchým rozhovorům s klienty byly doplněny výsledky, které vycházely z dotazníků od dobrovolníků, o přesnější informace a hlavně jimi byla potvrzena pravdivost výsledků vyplývajících z dotazníků. Jelikož před uskutečněním výzkumu vyvstávaly otázky, zdali nebudou dobrovolníci svými odpověďmi zkreslovat výsledky. Šlo o obavy, aby se nesnažili vyzvednout dobrovolnictví a své činnosti a zapomněli uvádět pravdivé a reálné odpovědi. Myslím si, že na základě sestavených otázek v dotazníku, vyšly výsledky pravdivé, odpovídající zkušenosti.

Závěrem své práce bych chtěla podotknout, že nelituji svého rozhodnutí věnovat svou bakalářskou práci tomuto tématu, protože si myslím, že u nás ve společnosti pořád existují bariéry mezi zdravotně postiženými a zdravými lidmi, a právě často se tyto bariéry vyskytují u mentálně postižených. Nejde o to, že by společnost tuto skupinu lidí nechtěla přijmout, ale mě spíše přijde, že jde

o to, že často ani nevědí, jak se k těmto lidem chovat a tak se raději odvracejí. Sama ze svých dobrovolnických zkušeností vím, že dobrovolnictví je také jedním ze způsobů, jak tyto bariéry odstraňovat a nyní se to i mým výzkumem prokázalo a potvrdilo.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace:

FRIČ, P. (ed). *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. 115 s. Praha: NROS a AGNES, 2001. ISBN 80-902633-7-2.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HRUŠKOVÁ, H. MATOUŠEK, O. LANDISCHOVÁ, E. *Sociální práce s lidmi s mentálním postižením*. In: *Sociální práce v praxi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 111 - 131. ISBN 80-7367-002-X.

LEČBYCH, M. *Mentální retardace v dospívání a mladé dospělosti*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 248 s. ISBN 978-80-244-2071-4.

LEVICKÁ, J. *Metody sociální práce*. 1. vydání. Tlač: Vev, s. r. o. 122 s. ISBN 80-89074-38-3.

MATOUŠEK, O. *Dobrovolnická práce*. In: *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 61 -63. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Academia, 2009. 624 s. ISBN 978-80-200-1680-5.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. 1. vydání. Brno: MSD, spol. s r. o., 2006. 208 s. ISBN 80-86633-40-3.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2006. 200 s. ISBN 80-7367-060-7.

TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-514-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Mentální retardace*. In: *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 289-309. ISBN 80-7178-214-9.

VANČURA, I. *Zkušenost rodičů a dětí s mentálním postižením*. 1. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007. 151 s. ISBN 978-80-87029-14-5.

Časopisecké statě:

KOUČKÁ, P. *Dobrovolníci versus profesionálové*. In: Psychologie dnes. s. 35. 2. číslo 2007. Praha: Portál, 2007. ISSN 1212-9607.

PRŮDKOVÁ, T. *Studentům dobrovolnická praxe v oboru nepomůže*. In: Psychologie dnes. s. 41. 3. číslo 2009. Praha: Portál, 2009. ISSN 1212-9607.

Elektronické dokumenty:

Dobrovolníci. In: O nás. Jindřichův Hradec : Bobelovka, Dostupné z WWW: <www.bobelovka.cz>. [Aktualizace 2006]. [Citováno 2010-03-13].

O dobrovolnictví, Druhy dobrovolnictví, Historie dobrovolnictví. Dostupné z WWW: http://www.dobrovolnik.cz/d_coje.shtml [online]. [Citováno 2010-03-13].

SIKOROVÁ, D. *Přínos dobrovolnictví v sociálních službách*. Český Těšín : Slezská diakonie. Dostupné z WWW: <http://www.adraostrava.cz/Dorota%20Sikorova%20Prinos%20dobrovolnictvi%20v%20socialnich%20sluzbac_.pdf>. [online]. [Citováno 2010-03-13].

TUTR, V. NOVOTNÝ, M. *Metodika dobrovolnictví v sociálních službách pracujících s klienty ohroženými exkluzí*. Praha: Národní dobrovolnické centrum Hestia 2008. Dostupné z WWW: <hestia.ecn.cz/ruzne/Metodika_dobr_socsl.doc>. [online]. [Citováno 2010-03-13].

Zákon č. 198/2001 Sb., o dobrovolnické službě a změně některých zákonů. Praha: Portál veřejné správy České republiky, 2010. Dostupné na WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd>. [online]. [Citováno 2010-02-22].

Jiné zdroje:

PILNÁ, I. Vedoucí chráněného bydlení, Domov Libnič a centrum sociálních služeb Empatie, rozhovor z února 2010. Citováno podle záznamu autorky. Archiv autorky.

STARÁ, I. NOVOTNÝ, M. *Pár slov o dobrovolnictví*. In: Využití dobrovolníků v nemocnicích. Praha: Hestia, 2001. 32 s. Bez ISBN.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: ÚZ Sociální zabezpečení.
Ostrava: Sagit, a.s., 2009. ISBN 978-80-7208-717-4.

Seznam příloh

Příloha I – Kasuistika „Petr B.“

Příloha II – Kasuistika „Hanka V.“

Příloha III – Dotazník pro dobrovolníky

Příloha IV – Osnova pro nestandardizovaný strukturovaný rozhovor s klienty

Přílohy

Příloha I - Kasuistika: Petr B. – klient Bobelovky - centra pobytových a ambulantních sociálních služeb ⁵⁶

Osobní analýza:

Klient se jmenuje Petr B., který se narodil 20. května 1986 v jižních Čechách. V současné době je jeho trvalým bydlištěm Bobelovka – centrum ambulantních a pobytových služeb v Jindřichově Hradci.

Rodinná analýza

Petr se narodil jako třetí dítě manželů B. Matka J. se narodila v roce 1957 a pracovala jako uklízečka a otec se narodil v roce 1956 a pracoval jako elektrikář. Oba starší sourozenci, sestra i bratr, jsou zdraví.

V roce 1997 zemřel Petřův otec a o rok později zemřela i jeho matka. Tyto dvě zásadní situace v jeho životě ovlivnily jeho stav a chování. Petr se uzavřel do sebe a komunikace s jeho osobou se stala velmi problematickou.

Analýza širšího prostředí:

Již od narození Petr trpí oční vadou. Od třetího roku jeho věku bylo patrné opoždění jeho psychického vývoje. V 5 letech byl u Petra při psychologickém vyšetření konstatován intelekt v pásmu středně těžké mentální retardace. Je schopen pouze omezeného chápání reality. Jeho zdravotní stav je označen jako trvalý bez možnosti změny. Petrova mentální úroveň podle psychologických vyšetření odpovídá 5 – 6letému dítěti a je závislý na trvalé péči druhé osoby.

Jeho vývoji od narození nenapomáhal přístup ze strany rodičů, kteří ho zanedbávali. Nebyla mu poskytována péče jako jeho sourozencům, přestože by Petr potřeboval vzhledem k jeho stavu péči intenzivní.

⁵⁶ Uvedené osobní údaje v této kasuistice neodpovídají dané osobě, datum narození se jménem nejsou pravé. Veškeré uvedené skutečnosti, ze kterých vyhází všechny anamnézy, jsou psány na základě dokumentů klienta z Centra pobytových a ambulantních sociálních služeb Bobelovka, Jindřichův Hradec, které souhlasilo s použitím údajů do této kasuistiky.

Důležitým bodem v jeho životě se stal okamžik, kdy se ho ujali jako poručníci teta se strýcem z otcovy strany, kteří o něj dodnes projevují péči a zájem.

V péči centra Bobelovka Petr užívá službu „*domov pro děti a mládež s mentálním postižením*“ a to od roku 1999. Umístění Petra do tohoto centra bylo iniciováno právě tetou a strýcem, a to zejména s ohledem na jeho další rozvoj, který vyžadoval odbornou péči, kterou nebyli schopni v plné míře zajistit. Ale zároveň oba poručníci jeví o svého svěřence příkladný zájem.

Sociální anamnéza:

Povinnou školní docházku dokončil Petr v roce 2003 absolvováním 10. ročníku Pomocné školy v Jindřichově Hradci. Od té doby navštěvuje v rámci svého pobytu v centru Bobelovka výchovné oddělení s pracovním terapeutickým programem.

Sebeobslužnost Petra se pohybuje v rámci jeho schopností. Sám zvládá základní osobní hygienické návyky. Při každé činnosti je však nutné povzbuzování a následná kontrola. Vyskytují se u něj problémy s rozhodováním, bývá bezradný, těžko se orientuje v neznámém prostředí. Do jisté míry se u něj projevují i výchovné problémy – nepořádek a drobné krádeže.

Petr a jeho dobrovolnice Jana:

Od poloviny roku 2006 dobrovolnice Jana začala spolupracovat jako dobrovolník se zařízením, ve kterém Petr žije. Jana zprvu pracovala se všemi klienty, kteří žijí na jeho oddělení. Při práci s klienty se Jana dokázala s Petrem spřátelit a on se těšil na každou její návštěvu. Přibližně po třech měsících se Jana stala dobrovolnou patronkou právě Petra.

Jana dochází do zařízení minimálně jednou týdně a věnuje se Petrovi. Společné chvíle netráví jen v zařízení, ale také i mimo něj. Díky Janě jsou Petrovi poskytovány možnosti, které by mu jinak zařízení nemohlo poskytnout. Společně navštěvují kino, chodí na procházky, do divadla, na různé sportovní nebo společenské akce jako byl například i maturitní ples Janina bratra. Janina a Petrova spolupráce je spíše velké kamarádství. Díky Janině dobrovolné aktivitě

se Petr stýká s novými lidmi, poznává nová prostředí a tím vlastně bojuje proti svým problémům. Petr nikdy nebyl moc upovídaný a spíše se okolí stranil.

Během posledního roku jsou u Petra pozorovány mírné pokroky vzhledem k jeho komunikaci. Dokonce i sám dokáže navázat komunikaci, když něco chce nebo potřebuje. Petr se stal vlídnější i k ostatním klientům, neposedává sám v rohu a svému okolí se postupně přibližuje.

Příloha II - Kasuistika: Hana V. – klientka využívající celoroční pobyt pro osoby s mentálním postižením zařízení, které se nachází v Jihočeském kraji⁵⁷

Osobní analýza:

Klientka využívající toto zařízení se jmenuje Hana V. a narodila se v prosinci roku 1992 v Kolíně. Trvalým bydlištěm v současné době je jihočeské zařízení, které poskytuje celoroční pobyt pro osoby s mentálním postižením.

Rodinná analýza:

Hanka je jediné dítě manželů V. Matka H. se narodila v roce 1962, je vyučena dámskou krejčovou a nyní pracuje jako prodavačka v potravinách. Otec R. se narodil v roce 1960 a pracuje jako výčepník.

V roce 1996 byli oba rodiče zbaveni soudním rozhodnutím rodičovských práv. V současné době otec o dceru nejeví žádný zájem a matka pouze korespondenčně přibližně dvakrát ročně. Dle šetření sociálních pracovníků odboru sociálních věcí nejsou matka a ani otec schopni se reálně o dceru starat, poskytovat ji dostatečné materiální, výchovné i emocionální prostředí. Rodiče jsou stále manželé, ale již několik let spolu nežijí.

Analýza širšího prostředí

Již rok po jejím narození byla Hanka odloučena od jejích rodičů, kdy byla nařízena ústavní péče a Hanka byla umístěna v kojeneckém ústavu a dětském domově v Kolíně. V roce 1996 byla Hanka umístěna na základě opětovného soudního rozhodnutí v ústavu sociální péče již v Jihočeském kraji. Téměř po půl roce od umístění do daného ústavu sociální péče byla zkušebně v pěstounské rodině, což se ale nakonec ukázalo jako nevhodné a Hanka se musela po necelých dvou měsících vrátit zpět do zařízení, kde setrvává dodnes.

⁵⁷ Uvedené osobní údaje v této kasuistice neodpovídají dané osobě, datum narození se jménem nejsou pravé. Veškeré uvedené skutečnosti, ze kterých vyházejí všechny anamnézy, jsou psány na základě dokumentů klienta z organizace nacházející se v Jihočeském kraji, která souhlasila s použitím údajů do této kasuistiky.

Hance byla v roce 1996 diagnostikována středně těžká mentální retardace se sníženými sociálními kompetencemi z důvodu pobytu v ústavním prostředí již od jednoho roku.

Sociální anamnéza:

Povinnou školní docházku dokončila Hanka v roce 2007 absolvováním 10. ročníku Speciální školy. Nyní Hanka navštěvuje druhý rok Praktickou školu.

Hanka je sebeobslužná, ale je důležitý dohled a neustálé připomínání, co má udělat. Jinak v běžných situacích je komunikativní, přátelská, ale více si rozumí s chlapci než s děvčaty. Má i chlapecké zájmy. Hanka je velmi aktivní a neposedný člověk, neustále je v pohybu. Setrvat v klidu ji činí velké potíže.

Hanka a její dobrovolnice Zuzka:

V roce 2006 dobrovolnice Zuzka poprvé vstoupila do dveří zařízení, kde Hanka využívá celoroční pobyt, jako studentka oboru sociální práce vysoké školy. Zuzka zde absolvovala svou měsíční povinnou praxi. Během praxe velmi spolupracovala s Hančinou skupinou a tyto dvě slečny si padly do oka. Téměř měsíc po ukončení Zuzčiny praxe se Hanka na Zuzku neustále ptala a jevila o ní zájem. Proto sociální pracovnice daného zařízení Zuzku zkontaktovala a nabídla jí, jestli by se nechtěla stát dobrovolnicí. Zuzka souhlasila. Nejprve docházela do zařízení ve svém volném čase, ale bohužel nepravidelně. V roce 2007 se stala dobrovolnicí konkrétní klienty a to právě Hanky.

Zuzka dochází do zařízení jednou týdně na celé odpoledne a přibližně dvakrát do měsíce s Hankou tráví jeden víkendový den. Tato dobrovolnice považuje Hanku za svou rovnocennou kamarádku. Svůj společný čas tráví různě - čas nad přípravou do školy, při terapeutických činnostech jako je canis a ergo terapie poskytována organizací, ale také i mimo zařízení. Díky Zuzce se Hanka naučila jezdit na kole, takže spolu podnikají výlety nejen pěšky, ale i cyklistické. Navštěvují spolu různé kulturní akce, jako jsou návštěvy zámků, hradů, ale i různých výstav. Zuzka se snaží Hance přiblížit co nejvíce svět „zdravého“ člověka a hlavně život mimo zdi organizace, která nahrazuje Hance domov.

Od té doby co se Zuzka Hance věnuje je vidět velký posun v Hančině chování. Neustále je to aktivní a neposedný člověk, ale už se dají vyzorovat chvíle, kdy se Hanka chová velmi slušně, vychovaně a ukázněně, v okamžicích, kdy je to vhodné. Také nyní ráda plní školní povinnosti, jelikož ví, že má velkého pomocníka.

Příloha III - Osnova pro nestandardizovaný strukturovaný rozhovor s klienty

- 1.) Co pro Vás/Tebe znamená (je) dobrovolník (jméno dobrovolníka)?
(Je to kamarád ?/ známý nebo např. „teta“ nebo nějaký jiný zaměstnanec?)

- 2.) Kde býváte s dobrovolníkem? (Kde trávíte s dobrovolníkem společné chvíle?)
(Jste v organizaci nebo býváte mimo ni – venku?)

- 3.) Kde nejraději býváte/býváš s dobrovolníkem?
(Jste/jsi raději v organizaci nebo mimo ni?)

- 4.) Co spolu děláte?
 - a. *Když jste v zařízení?*
 - b. *Když jste mimo zařízení, venku? Kam spolu chodíte?*

- 5.) Co nejraději děláte/děláš s dobrovolníkem (jméno)?
(Co se Vám/Ti s dobrovolníkem nejvíce líbí)

- 6.) Těšíš se na dobrovolníka?
(Proč se na něj těšíš/netěšíš?)

- 7.) Jsi s dobrovolníkem sám nebo ještě s někým?
(S kým?)

Příloha IV - Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Dana Cejpková a jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde studuji na Teologické fakultě obor Sociální a charitativní práce.

Tento anonymní dotazník je součástí mé bakalářské práce nesoucí název Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením, který poslouží výzkumné části mé práce a proto je určen vám dobrovolníkům, kteří se v této oblasti pohybujete.

V dotazníku jsou jak otevřené, tak i uzavřené otázky. U otevřených otázek záleží na vašem uvážení, jak se k otázce vyjádříte. U otázek uzavřených je možné vybrat více možností, které prosím zakroužkujete.

Děkuji vám za spolupráci a vyplnění mého dotazníku.

Dana Cejpková

1.) Jste:

- a. žena
- b. muž

2.) Váš věk je:

3.) S klientem se setkáváte:

- a. pravidelně (*např. jedenkrát týdně v konkrétní den*)
- b. nepravidelně (*např. máte určený počet setkání s klientem po dobu jednoho měsíce a vy sami si určujete, kdy se s klientem uvidíte*)

4.) Jak často se setkáváte s klientem a na jak dlouho?

5.) Kde trávíte s klientem nejčastěji vaše společné chvíle?

- a. v organizaci
- b. mimo organizaci (zařízení)
- c. jak v organizaci, tak i mimo ni

6.) Jaké činnosti vykonáváte s klientem nejčastěji?

- a) sportovní
- b) kulturní
- c) vzdělávací
- d) terapeutické
- e) společné trávení volného času bez konkrétního zaměření

7.) Vypište činnosti, které s klientem vykonáváte. *(I zdánlivě nevýznamné činnosti rozvíjejí např. komunikační schopnosti, sociální dovednosti a pomáhají uspokojovat např. emocionální potřeby, proto, prosím, napište veškeré činnosti a to i ty, které by se vám mohly zdát „obyčejné“.)*

8.) Co podle vašeho názoru přináší dobrovolnictví klientovi? *(Je zcela jasné, že dobrovolnictví nemůže u klientů s mentální retardací vyvolat „žádné zázraky“. Prosím, napište co nejvýstižněji, co vaše dobrovolnictví přináší Vašemu klientovi. Dotazník není určen pro zjištění vašich kvalit práce, ale je opravdu zaměřen jen na klienty, proto prosím napište vaše upřímné názory.)*

9.) Jsou činnosti, které vykonáváte s klientem, které mu jeho zařízení nemůže nabídnout – poskytnout?

- a. ano
- b. ne

10.) Pokud jste odpověděli v otázce číslo 9 ano, jaké jsou to činnosti?

11.) Setkává se klient díky vaší osobě a činnosti i s jinými lidmi, se kterými by se bez dobrovolníka nemohl setkat? *(např. s vašimi vrstevníky a podobně)*

- a. ano
- b. ne

12.) Pokud jste odpověděli v otázce číslo 11 ano, v jaké příležitosti se setkává klient s jinými lidmi a s jakými?

13.) V čem vidíte změnu u vašeho klienta po dobu vašeho dobrovolnictví?

a. změnu vidím v _____

b. změnu nepozoruji

14.) Pokud jste odpověděli v otázce číslo 13 kladně, napište, díky jakým činnostem k tomu dochází (dle vašeho názoru), na základě jakých skutečností?

15.) Zaznamenali jste nějaké „ohlasy“ z hlediska přínosu vaší dobrovolné činnosti poskytované vůči osobě klienta?

a. ano

I. od rodiče klienta

II. od pracovníků přímé péče pracují s klientem v zařízení

III. od zdravotnického personálu

IV. od jiného personálu zařízení _____

V. od ostatních dobrovolníků

VI. od jiné osoby _____

b. ne

16.) Pokud jste odpověděli v otázce číslo 15 ano, napište, v čem spočívalo jejich vyjádření?

17.) Co byste změnili na systému dobrovolnické činnosti tak, aby to bylo ve prospěch klientů?

18.) Existuje z pohledu organizace správné využití dobrovolníků ve prospěch klientů? Mohla by organizace dělat něco jinak? A mohli by zaměstnanci dělat něco jinak nebo někdo jiný?

Abstrakt

CEJPKOVÁ, D. Dobrovolnictví u osob s mentálním postižením. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Lucie Maliňáková.

Klíčová slova: dobrovolnictví, dobrovolnictví u osob s mentálním postižením, mentální postižení, osoba s mentálním postižením.

Bakalářská práce se zabývá dobrovolnictvím u osob s mentálním postižením, které využívají pobytové služby zařízení pro ně určené, jako jsou týdenní stacionáře, domova pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, kdy první část je teoretické zpracování tématu dobrovolnictví u osob s mentálním postižením. Část druhá nesoucí název Význam dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením je část praktická, kde za pomoci výzkumu jde o naplnění cíle, kterým je zjištění právě významu a přínosu dobrovolnictví pro osoby s mentálním postižením využívající pobytové služby.

Abstract

CEJPKOVÁ, D. *Volunteer Work with the Mentally Disabled*. České Budějovice 2009. Bachelor thesis. University of South Bohemia in Český Budějovice. Department of Theology. Department of Practical Theology. Work supervisor: Mgr. Lucie Maliňáková.

Keywords: volunteering, volunteer work with the mentally disabled, mental disability, individual with a mental disability.

This bachelor thesis concerns volunteer work with mentally disabled patients who make use of the residential facilities of mental care institutions such as week-to-week social welfare institutions, shelter housing and homes for persons with medical disabilities.

The work is divided into two main parts with the first part being a theoretical treatment of the subject of volunteering for people with mental disabilities. Part Two, entitled, *The Meaning of Volunteering for the Mentally Disabled*, is the practical part, where, with the aid of research, the objective is to find the significance and benefits of volunteering for people with mental disabilities using residential services.